
kronan på det sätt som nu har skett via marknaden. Den levnadsstandardförsämringen är vi alla bara betraktare av. Ingen har fattat beslutet. Det skulle inte gå att fatta, för det hade inte fått majoritet.

På samma vis är det med många av de stora och viktiga samhälleliga förändringsprocesserna. Eller med Lyttkens ord:

”Det är med Sverige som med puppan och larven. För den naturintresserade som enbart har sina sinnen till hjälp förblir puppan oföränderlig ända fram till det ögonblick då den spricker och

fjärilen tar sig ut. Kunde man istället följa larvens utveckling i puppan vore fjärlens befrielse inte samma stora överraskning. Barn växer ur sina kläder men så småningom också sin barnslighet... En paradox är att svenskarna och deras förtroendevalda blandar ihop puppan och fjärilen. Panik och ångest sprider sig när puppan spricker bland dem som tror att fjärilen inte kan leva utan sitt skydd. Men puppan spricker för att fjärilen inte längre kan leva med puppan.”

THOMAS GÜR:

I ENSAMHETENS LABYRINT

Sverige finns inte längre. Som en homogen nationalstat, med en homogen kultur och ett etniskt homogent folk danades det kring 1520-talet och har nu upphört att existera. Visst, det hade några kolonier över Östersjön under ett par decennier.

Och det hade Finland och det miste Finland. Och det hade, men vann egentligen aldrig, Norge, trots enlevering och tvångsäktenskap. Men i hjärtat och i hjärtlandet var Sverige ett helgjutet och ensartat land och detta land finns alltså inte mer.

Istället finns ett nytt Sverige där närmare var tionde innevånare är utlandsfödd. Vad mer, deras barn, den

I ensamhetens labyrinth, Mauricio Rojas, Brombergs/En Moderna Tider bok, 1993.

andra generationen av invandrare, personer födda i landet men med minst en utlandsfödd förälder (såväl HM Konungen och hans tre barn som de barn som den senast anlända stora invandrargruppen, bosnierna, kommer att sätta till världen i det som kommer att bli deras nya hemland), utgör idag var mer än femtonde innevånare detta nya land som ersatt det gamla Sverige.

Sverige så som vi kommit att känna det genom seklerna finns således inte längre. På kort tid, inom loppet av en generation upphörde det att existera och förvandlades till något annat. Idag har var sjätte innevånare i landet en bakgrund som invandrare. Ta en kärnfamilj med far, mor och två vuxna barn. Låt barnen ta med sina äkta hälfter. En av dem kommer att ha en bakgrund i utlandet.

De nya innevånarna i landet har sin bakgrund i många olika länder, men alltfler av de nykomna bär på etniska och kulturella identiteter som är allt avlägsnare den infödda befolkningens.

Någon gång i mitten av sextioalet började förändringen av detta gamla Sverige och vi befinner oss nu bara i början. Ingen kan med visshet säga hur det nya Sverige kommer att bli, men många, väldigt många är nu varse om hur fort det gamla Sverige försvann. Det säger sig självt att denna snabba metamorfos från ett etniskt och kulturellt

homogent samhälle till ett etniskt och kulturellt heterogent sådant, inte passerar obemärkt, inte kan ske utan smärtsamma konflikter.

Om detta och om mycket mer kring det svenska invandrarproblemet, ty det är ett problem, har ekonomhistorikern Mauricio Rojas från Lunds universitet skrivit en av de mest intressanta och pregnanta debattböcker jag hittills läst. Som alla bra debattböcker är Mauricio Rojas *I ensamhetens labyrint* (Brombergs/Moderna Tider. 1993) en bok där det individuella perspektivet och de generella slutsatserna sammanflätas på ett omärkbart och därmed naturligt sätt.

Rojas skriver mycket öppet och utan illusioner och med stor förståelse om den vända som många svenskar plågas av när de ser hur deras land förändrats i det mest grundläggande - dess mänskliga sammansättning - utan att någon ens försöker att på allvar säga hur det kommer att bli, vart vi är på väg, vad det är för ett land vi kommer att få istället för det Sverige som inte längre finns.

I ensamhetens labyrint, behandlar vid första ögonkastet tämligen konventionella ämnen som försök till karaktärsbestämning av Sverige och den svenska kulturen, den svenska invandrapolitiken, invandrarernas sociala och ekonomiska situation i Sverige, mötet mellan invandraren och svensken och den manliga invandrarens marginalise-

ring och degradering. Många av dessa teman har avhandlats i enskilda former tidigare.

Kulturkrockspreventionsindustrin, de som har invandreriet som näringsfång; socialarbetare, kuratorer, frilansande hyllare av det mångkulturella Sverige, handelsresande i begagnande idéer, invandrapolitiker, invandrasekreterare och invandrarorganisationsföreträdare har alla, antingen med en eloge till en på förhand som oproblematiserad definierad mångfald eller med gråten i halsen och äskandet om ytterligare medel för informationsinsatser i beredskap, berört dessa frågor. Rojas styrka består i att han gör det utan att på något sätt vara förbunden med det officiella invandrar-Sverige.

Det viktigaste i Rojas' bok är hans inbjudan till samtal, hans envisa betonande av att alla frågor, hur dumma och okunniga än de låter, måste få ställas och att människor måste få bli förvissade om att de får säga sitt, även om det inte sker i så värdade former som man kan förvänta sig av medborgare som sedan decennier tillbaka uppfostrats av "den offentliga inskränktheten, legaliserad, toppsvensk, socialbyråkratisk, systematiserad, plagierad, monopoliserad, kyrklig, andligt beredskapsmässig etc." för att tala med Ekelöf.

1975 togs ett invandrapolitiskt beslut av en enig riksdag. Propositionen

presenterade inte ens i sin sammanfattning redigt det beslut som den lade fram till riksdagen att anta. Det utskott som behandlade propositionen refererade beslutet även den bristfälligt. Tio år senare skrev regeringen i en annan proposition att beslutet från 1975 togs utan en ordentlig diskussion om dess innehåll. Men mot mitten av 1970-talet försvann invandrarfrågan som helhet från offentligheten.

Följden av detta var att en annan och mycket viktigare fråga aldrig formulerades offentligt, skriver Rojas. Frågan gäller svenskarnas nationella särart och identitet, övergången från det kända, det etniskt homogena Sverige till det okända, det mångetniska samhället. Människorna i Sverige vet vad de lämnar bakom sig men ingen vet hur det kommer att bli istället. Det finns ingen garanti ingen logisk princip eller historisk erfarenhet som säger att det mångkulturella samhället är bättre än det enkulturella. Och kanske viktigare än allt annat: vill människorna i detta land verkligen leva i en mångkulturell miljö?

Denna typ av frågor har helt enkelt inte varit legitim, säger Rojas. Välfärdsstaten skulle självklart lyckas med den mångetniska integrationen.

Hur det gått med integrationen av invandrarna sedan dess visar Rojas med några oroväckande skådeexempel. Med sina insikter som ekonomhistorisk

fackman ger han också i mitt tycke en av de bättre och uppslagsrikare förklaringarna till de nyanlända invandrarnas allt sämre närvaro på arbetsmarknaden.

Rojas pekar på att till skillnad från arbetskraftsinvandringens rekordår på 60-talet, är det inte längre okvalificerad tempoarbetskraft som industrin är i behov av; något som ju märkts inte minst för de infödda själva. De näringsgrenar som stått för det svenska undret kom under 70- och 80-talen att förvandlas till mäktiga strukturhinder. Länge löstes, eller snarare uppsköts detta problem, genom en expansion inom den offentliga sysselsättningen.

Den offentliga sektorn krymper idag och för lågkvalificerad arbetskraft stängs arbetsmarknaden alltmer. De nya arbeten som skapas i den privata sektorn ställer å sin sida stora krav på samarbete, flexibilitet, snabbhet, för korta serier och kvalitet. För de nykomna invandrarna, 80-talets flyktinginvandring, gäller det att hävda sig på en arbetsmarknad med ett växande arbetskraftsöverskott och stora krav på kommunikations- och samarbetsförmåga.

Så länge invandringen innebar att nykomlingarna fick enklare arbeten där dessa krav var starkt begränsade var det svenska samhällets traditionellt kulturella slutenhet inget större problem, menar Rojas. Men den kulturella slutenheten har utvecklats till ett allt överskuggande

problem när det gäller att integrera invandrare med helt olika kultur- bakgrund i den typ av samarbets- och kommunikationsintensiva miljöer som 80- och 90-talens arbetsmarknad innebär.

”Problemet ligger inte så mycket i den teknisk- instrumentella aspekten av kommunikationen och inte heller i språket i sig, utan i det som ofta inte behöver sägas - ett gemensamt förhållningssätt, delade etiska och estetiska värderingar, med andra ord kulturarvet i största allmänhet. Dessa aspekter bygger på en typ av kunskap som inte kan formaliseras, köpas eller läras in på skolor eller universitet. Det är den typ av erfarenhetsbaserade kunskaper som i den internationella litteraturen har kallats, tacit, personal eller idiosyncratic knowledge. Dessa 'tysta' eller 'osynliga' kunskaper får man enbart genom långvarigt personligt deltagande i ett visst organisatoriskt eller kulturellt sammanhang.”

Att bygga upp verkligt mångkulturella arbetsmiljöer är en kostsammare och svårare uppgift än vad många verkar tro, skriver Rojas. Omställningskostnaderna är knappast motiverade för arbetsgivaren och det avgörande i sammanhanget är inte att det handlar om etnisk diskriminering utan en rationell ekonomisk kalkyl.

I andra sammanhang har Mauricio

Rojas lämnat en del förslag som han tror skulle kunna underlätta invandrarnas integration i arbetsmarknaden och det svenska samhället. Flera av hans förslag innebär dock mycket radikala brott med den svenska socialstatens traditioner, så som avskaffanden eller omläggningar av arbetsmarknadslagar, undantag från ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagens sjätte paragraf under fem år för nyanlända invandrare, undandragande från andra tjänster som välfärdsstaten tillhandahåller och avskaffande av lagen om rätt till ledighet för svenskundervisning osv. I ett politiskt läge där till och med bevisligen skadliga aspekter av den så kallade turordningsprincipen vid permitteringar, varit omöjliga att avskaffa eller ändra, torde dessvärre Rojas olika förslag inte kunna få något större stöd i landets lagstiftande församling, hur nödvändiga än de må te sig som åtminstone starten till en ny ansats i invandrapolitiken.

Beträffande framtiden för det nya Sverige med allt fler invandrare utanför arbetsmarknaden, med de utseendemässigt avvikande invandrarnas utanförskap och underklassposition, deras växande marginalisering, tendenserna till gettobildning och moraliskt förfall, tilltagande våld i form av gatukriminalitet bland andra generationens invandrare, gängslagsmål och rasistiska gruppers lömska attentat; beträffande denna

framtid har Rojas svårt att vara optimistisk.

Att det svunna Sverige inte kan återvinnas torde framgå för de flesta. Förorter som Biskopsgården i Göteborg, Rinkeby och Fittja i Stockholm eller Rosengård i Malmö ligger alla i Sverige och oberoende av vad vi tycker om det är de människor som bor där svenskar i medborgerlig bemärkelse även om de etniskt skiljer sig från majoritetsbefolkningen. Man kan varken tvångsassimilera eller eliminera "den andra" om man vill bygga upp ett land att leva i, påpekar Rojas.

Men att bygga upp en integrerad nation som inte vilar på en stark etniskt och kulturell gemenskap är emellertid en ytterst svår uppgift. Det är dessutom något nytt för Sverige.

Trots sin pessimism är det denna väg som Rojas föreslår för att komma ut ur problemen. Vi måste gå vidare och bygga upp en nation som grundar sig på och bejakar mångfalden, en nation som inte hålls ihop av ett gemensamt historiskt arv och en gemensam etnicitet utan av ett medborgerligt kontrakt och en gemensam framtid, skriver Rojas. Den etniska nationen måste ge plats åt den medborgerliga nationen. Det är Sveriges stora utmaning i den närmaste framtiden och den gäller inte bara invandrarnas integration i Sverige utan också Sveriges integration i Europa.

Men en nation som bejakar olikheten och som inte vill kränka individens behov av egen identitet, en sådan nation kan inte föra anspråk på att detaljreglera det sociala livet, skapa ett likformigt skolsystem, definiera individens bästa eller bygga upp en av mäktiga ämbetsverk övervakad trygghet.

Och så faller det på plats. Den svenska invandrapolitiken skapades som ett antal särskilda åtgärder för en mycket särskild grupp människor. Mauricio Rojas visar tydligt att det inte finns något invandrarproblem som står avskilt från samhällslivet i övrigt.

GUNNAR FRÖROTH:

EN BEGÅVAD SVENSKS FUNDE- RINGAR

Det är sällan jag har riktigt roligt åt politiska artiklar. Men det har jag när jag läser Mats Svegfors korta artikel om gatukostnadsfallet i hans utmärkta lilla bok *Vi dumma svenskar*.

Den korta historien från hans tid som statssekreterare i bostadsdepartementet ger en tragikomisk bild av hur ett förslag kan uppstå ur intet, på byråkraters initiativ, antas av ett ovetande regeringskollektiv,

Vi dumma svenskar. Mats Svegfors, Timbro 1993

klubbas igenom i en ointresserad riksdag och plötsligt påverka medborgarnas vardag.

Förslaget handlade om kommuners rätt att ta ut avgifter för att finansiera förbättringar av gator och vägar i tätorterna. Eftersom bostadsdepartementet under Fälldin II delats på ett moderat och ett folkpartistiskt statsråd var tjänstemännen tvungna att gräva ganska djupt i lådorna för att hålla sina överordnade sysselsatta. Det gamla förslaget om ökade befogenheter för kommunerna i fråga om finansiering av